UFÜ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
FIU JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES

e-ISSN: 3062-2123
Journal of Academic Social Studies - JOSSH / Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi - SOBED
Vol./Cilt: 2 / Issue/Sayı: 3 - Ocak/January 2026

DOI: 10.29329/ufusobed.2026.1410.6

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş /Arrival
1.09.2025

Kabul /Accepted
29.12.2025

Filiz Mehmetoğlu
Dr., Serbest araştırmacı
mehmetoglufiliz@gmail.com
ORCID ID 0009-0001-6494-9907

Metadata from Crossref

SCREENED BY iThenticate Professional Plagiarism Prevention

OPEN ACCESS

Makedon Halk Dilinde Kullanılan Beddualar (Kargışlar) ve Türkçeden Geçen Sözcükler

Öz

Makedon dili ve folkloruna geçmiş Türkçe sözcükler, kalıplaşmış ifadeler ve kültürel öğelerin tespit edilebilmesi için Makedonca bedduaları (kargışlar) incelemek bu çalışmanın problematiğini oluşturmaktadır. Asıl amaç, eskiden beri süregelerek kalıplaşmış olan bu beddualardaki Türkçe kökenli yapıları (sözcük, kalıp ifade, kültürel öğe) ortaya koymaktır. İkincil bir amaç da daha önce Türk diline çevrilmemiş Makedon halk sözel ürünlerinden olan bedduaların Türkçeye yansıtılmasıdır. Türk dilinden, Makedon diline girmiş Türkçe sözcüklerin izini sürerken; özellikle ilk derlemeler üzerinde durulmuştur. Gerek Osmanlı yönetiminin etkisi, gerekse vaktiyle iskân edilmiş Türk nüfusunun yoğunluğu sebebiyle, halkın konuştuğu dilde, Türk dilinden geçen sözcükler, günümüzde kullanılan dilden çok daha fazladır. Dolayısıyla bu makalede, Makedon folklorunun önde gelen derlemecilerinden Marko Tsepenkov'un derlediği beddualar üzerinde durulmuştur. Öncelikle kavram olarak İslamiyet öncesi ve sonrasındaki beddua, ve ilenç sözcükleri açıklanmış; bu çalışmadaki bedduaların çevirisine de kısaca değinilmiştir. Yöntem olarak ise taranan sözcükler ve kalıp ifadeler Makedon dilinden Türk diline çevrilmiş, Türk dilinin etkisi incelenmiştir. Bedduaların çevirisi ile birlikte, Makedonca orijinalleri de verilmiştir. Çeviri ve inceleme odaklı bu çalışmadan çıkan sonuçlar, yüzdelik olarak da hesaplanmıştır. Yanı sıra Makedon beddualarını incelenerek, konusal sınıflandırılması yapılmıştır. Toplamda yedi temel konun olduğu tespit edilmiştir. Bu incelemeye bağlı olarak ayrıntılı bir şekilde Makedon atasözlerinde geçen öğeler ise tablo halinde çıkartılmıştır. Makedon beddualarıyla ilgili Türkçeye kazandırılan ilk çalışmadır.

Anahtar sözcükler: *Makedonca beddualar, Makedoncada Türkçe sözcükler, beddua çevirisi, Makedon folkloru, Makedon dili*

Used in Macedonian Language Public People's Curses and Turkish Words

Abstract

The problem of this study is to examine Macedonian curses (kargışlar) in order to identify Turkish words, idiomatic expressions and cultural elements that have been passed down to the Macedonian language and folklore. The primary objective is to reveal the Turkish-origin structures (words, idiomatic expressions, cultural elements) in these curses, which have become fixed over time. A secondary aim is to translate into Turkish the curses, which are Macedonian folk oral products that have not been translated into Turkish before. While tracing the Turkish words that have entered the Macedonian language from the Turkish language, particular emphasis has been placed on the first compilations. Due to the influence of Ottoman rule and the density of the Turkish population that settled there in the past, the language spoken by the people contains many more words borrowed from Turkish than the language used today. Therefore, this article focuses on the curses compiled by Marko Tsepenkov, one of the leading collectors of Macedonian folklore. First, the concepts of pre-Islamic and post-Islamic curses and the words for curses are explained, and the translation of the curses is briefly discussed. In terms of methodology, the words and phrases that were examined were translated from Macedonian into Turkish, and the influence of the Turkish language was analysed. Along with the translations of the curses, their Macedonian originals are also provided. Percentage ratios have been calculated to facilitate a better understanding of the results of this translation and analysis-focused study. The aim of this study is to enrich the Turkish language, culture and folklore.

Keywords: *Macedonian curses, curses translation, Turkish words in Macedonian, Macedonian folklore, Macedonian language*

1. Giriş

Türk dilinden Makedon diline girmiş sözcüklerin ortaya konulması problematiği çerçevesinde, bu çalışmada, önemli folklorist Marko Tsepenkov tarafından derlenen beddualar ele alınmıştır. Türkçenin Balkanlar'da ve özellikle de Makedonya'da daha etkili olduğu eski dönemlere ait halkın sözlü yaratılarında daha fazla bulunması sebebiyle seçilmiştir.

Yöntem olarak araştırma, tarama, çeviri ve inceleme kullanılmıştır. Konusal sınıflandırma ve Türkçe sözcük sayısının yoğunluk oranları, yüzdelik olarak verilmiştir. Çalışmada, asıl kaynak olarak, önde gelen Makedon folklor derlemecilerinden Marko Tsepenkov'un derlemelerinden faydalanılmıştır. Kendisi, birçok sözlü halk yaratısını ilk defa yazılı olarak kaydeden, çalışmaları en önemli referans kabul edilen Makedon folkloristlerdendir.

Öncelikle beddua sözcüğünün, sözlüklerdeki karşılığı ile birlikte, kavram olarak da İslâmiyet öncesi ve sonrası kullanımları verilmiştir. Ayrıca ilenç kavramı üzerinde de durulmuştur. Ardından beddua çevirisine kısaca değinilmiştir. İnceleme bölümünde ise toplam beddua sayısı, Türkçe elementlerin geçtiği beddualaların sayısına bölünerek, yüzdelik oran elde edilmiştir. Yanı sıra beddualaların tematik olarak da incelemesi yapılmış ve ilgili konulardaki sayı ve yüzdelik oranları da verilmiştir. Bunların kesin olmadığı, sadece konuyla ilgili fikir vermesi açısından verilmiştir.

Öncelikle bedduanın sözlüklerdeki anlamına bakıldığında:

> "İsim (beddua): Farsça bed + Arapça dua.
>
> Bir kimsenin kötü bir duruma düşmesini dilemek için söylenen söz; ilenç, kargış.
>
> Atasözü, deyim ve birleşik fiiller: beddua etmek, (birinin) bedduasını almak, bedduası tutmak, (birine) beddua sinmek" (ULR-1).
>
> Devellioğlu'nun hazırladığı sözlükte sadece "inkisar, ilenç" (2001, s. 76) olarak geçmektedir.
>
> Beddua: "Bir kimsenin aleyhine yapılan dua, dinî terim.
>
> İlenme: (ilenmek işi, beddua, bir kimse için kötü dilekte bulunmak, beddua etmek, ah etmek), ilenç. Kalıplaşmış, kötü dilek sözlerine halk arasında verilen ad" (Baba, 2007, ss. 133, 143).

2. Bedduanın Anlamı Üzerine

Bu bölümde, Türk halk edebiyatının konusu olan beddualar (kargış) hakkında literatürde geçen tanım ve fonksiyonu üzerinde durulmuştur. Konu ile ilgili, Akalın'ın tanımına göre:

> Bütün sözlü yaratılar gibi, halk dilinde şekillenmiş kötü temenni-dilek sözleri olan beddua da nesilden nesile sözlü olarak aktarılmış anonim kalıplardır. Esasen bu fiil eski Türkçede kargış olarak geçmektedir. Kargış kötü dilektir. Bir kimseye, bir nesneye, bir topluma yöneltilebilir. Yeryüzünde kargışı tanımamış kullanmamış insan topluluğu yoktur" (1990, s. 29). "Ortadoğu İslâm kültürüne katılmamız, dilimizdeki eşanlamlı sözcük sayısını giderek çoğaltmış, bu arada Türkçe alkış-kargış yerine yabancı kökenli dua-beddua sözcükleri kullanılmaya başlanmıştır. İslâm kültürünün etkisi ile Türk halkı bunların yerine dua ve beddua sözcüklerini kullanmaktadır. Bed-dua Farsça + Arapça (1990, s. 51).

Bir sonraki tanımda ise daha çok kültürel kökenler konusuna dikkat çekilmiş olduğu görülmektedir. Buna göre: "Türk toplumlarındaki dualar ise şüphesiz Tengricilik inanç döneminin izlerini taşımaktadırlar. Duaların tanımı iyi dilekleri içeren sözler olarak yapılmaktadır" (Kalafat, Bayatlı, 2011, s. 9).

Konuyla ilgili literatürdeki diğer tanımlamalara bakıldığında: "Dualar hayır temenniler iken beddualar, kargışlar ve ilençler tamamen aksi istikametindeki temennilerdir" (Kalafat, Bayatlı, 2011, s. 8) şeklinde ince kavramsal ayrıştırmaya gidildiği görülmektedir. Kargış sözcüğü ile birlikte kullanılan bir diğer sözcük de ilenç olduğu en baştaki tanımda belirtilmişti. Akalın'ın örnekli açıklamasına göre: "Terim olarak kullanılışında kesin anlam sınırlarına pek dikkat edilmese de, ilenç, kargışın etkisiyle daha uzun süreli olan türüdür. Bir Türk manisi ilencin anlamı için bize ipucu vermektedir:

"Verin bana yârimi
Ölünce ilenirim."

Burada âşık, sevdiğini alamazsa, buna neden olan kişilere, ölünceye kadar kargışta bulunacağını anlatıyor" (1990, s. 50).

> Türk-İslâm kültürünün oluşturduğu beddua terimi, "beddua almak, etmek, eylemek, okumak, sinmek, bedduada bulunmak, beddualı gibi oldukça kalabalık bir vokabülerle yazılı ve sözlü kaynaklarımızda bugün de kullanılmaktadır" (Akalın, 1990, s. 52).

Beddualaların yapılanmalarında, dinî katmanlaşmanın izleri vardır. Buna göre: "Dinin zulüm ve haksızlık saydığı geçerli sebeplere dayanması şartıyla beddua etmenin câiz olduğunu gösteren âyet ve hadisler vardır. Nitekim müfessirlerin çoğu, Allah kötü sözün alenen söylenmesini sevmez; ancak zulme uğrayanlar hariçtir (en-Nisâ 4/148) " (Akalın, 1990, s. 61).

İslâm Ansiklopedisi'nde Çağrıcı'nın hazırladığı maddesine göre ise beddua da bir çeşit duadır. "Beddua: Bir kimsenin başına kötü şeyler gelmesi için yapılan duadır" (1992, s. 297).

Beddualarla ilgili algı bireyseldir ancak akla gelmeyen her şeye yöneltilebileceği konusuna dikkat çekilmiştir. Türk dünyasındaki dağılımına da dikkat çekilmiş ve bu çalışma için önem taşıyan Balkanlar'dan da söz edilmiştir. "İlginç olan nokta dua ve beddualaların, sadece şahsa ve onun yakınları için söylenilmemesi, köye, kente, binaya, mülke, mala, davara, ağaca, ırmağa söylenilen dua ve beddualaları Anadolu, Balkanlar, Ortadoğu, Kafkasya ve Uluğ Türkistan'da da görmekteyiz" (Kalafat, Bayatlı, 2011, s. 10).

3. Beddua Çevirisi Üzerine

Kalıp ifadelerin çevirisi, genellikle anlamı verme eksenli yapıldığından dolayı, çoğu zaman çevrilen dilde ahenk olmaması doğaldır. Yanı sıra başka bir dile aktarım yapıldığında o dili ve dolayısıyla da kültürü tanımayanlar için kalıp ifadelere yüklenilen anlamların, aynı karşılığı ifade etmemesi de olağandır. Sonuç olarak, kalıplaşmış ifadelerin çevirisi yapılırken; birebir çeviri yerine önemli olan kastedilen anlamın verilmesidir.

Ancak buradaki Makedon beddua kalıplarında birebir çevirinin yapılmasının çok daha uygun düştüğü söylenebilir. Çünkü ifadeler doğrudandır.

4. Makedon Halk Dilinde Kullanılan Beddualaların Orijinalleri

Bu bölümde Makedonca beddualaların orijinalleri, derleme metnindeki sırası ile verilmiştir. Beddualardaki Türkçe sözcükler koyultularak gösterilmiştir.

Клетви:

1. Aj да би волнците го изеле, на некоја раскрсница!
2. Aj да би пците го изеле!
3. Aj да се не види!
4. Aj да се не видит кај да ватит! Машка клетва.
5. Бело Море и Црно да обидиш, на **аир** и **бериќет** да не видиш!

Мајчина клетва.

6. Бујцата и чумата да го удрит, та да го откопачит!
7. Гуски и орли да пасит со тапан! Машка клетва.
8. Да ми истечат обете очи ако те лажам!
9. Да ми пукнат обете очи ако те лажам!
10. Да нема ќаоло очи!

Кога бара некоја жена од друга нешто, и таа не сака да и даде, ќе се заколне: “Очи да немам ако да не ти даам ”, а првата, кога знае дека има а не и дава, ќе и кажи: “Да нема ќаоло очи!”

11. Да ослепам ако лажам! Женска клетва.
12. Жити Господ, жити Богородица, жити причесната!
13. Жити Господ, жити леб, жити мајка и татка, жити браќа!
14. Жити мене, да ти умрам до утре, жити мајка ти!
15. Жити се што ти е најмило, што ти врви преку праго и што ти дал Господ!
16. Земја да не ме прими, ако те лажам. Женска клетва.
17. Ја види ја небидница и проклетницана една, како ми се криви со устана, да би му се свртела откај газо, да би!
18. Јазико да си покасаш, синко, поарно одошто на мајка ти ги ваква реч да му рече!

19. Јазико, синко, да ми ти онемеит, што му зборуа вака на мајка ти и маг да те опали, та јазико да ти го изгори!

Мајчина клетва.

20. **Јаникарата** (модра рана што го онесвестува човека, та скоро умира) црна да те удри, синко, право по срце и да те искомати парче по парче! Мајчина клетва.

21. Камење и дрбја да те бијат по глаа, синко, кога не си послушливо! Мајчина клетва.

22. Колку коса што имат на ќелавите на глава, токлу **аир** да имаш во куќата!

23. Колку прав на тапан **аир** да имаш!

24. Мајчина клетва со блаослов: Ќерко, ќерко, да би не треснала што не ме послуша, ов, да би **аир** видела што ми додеваш токлу! Немој, ќерко, не прави ме да те колнам, не туку зборуј со тоа устето, оти не ќе онемеиш; ај да би чума не те удрило, да би! Ај да остареиш и со стребрени лајци да сркаш!

25.Молњата и повјата да те удрат и на два комата да те сторат!

26.Молчи да би Господ ти платил! Мајчина клетва.

27.Молчи да би онемел, да би! Мајчина клетва.

28.Од татко клетви: Да би куршум не те удрил, синко море, што туку ми врескаш, бре синко, на глава, да би не треснал, да би! Проклет, синко, да бидиш, **аир** и **бериќет** да не видиш; две наедно да не клаиш; обете очи да ти излезат; да се обесиш на суа врба; да се поевреиш; да се поеѓупчиш; да ти тресни глаата; прав и пепел да се стори; у чоека леб да јадиш, у тебе ни кучињата да не каснат; орли со тапан да пасиш и да не се раниш; по гол газ да се влечиш; колко прав на тапан, толко **аир** да видиш!

29.Орли и врани да те изедат! Мајчина клетва.

30.Орлите и враните и пците да те искинат на некоја раскрсница!

31. Орман и бели камење[2] да ватиш! Клетва Прилепска.

32. Петел ти пеал на самарот. Од Мегленец клетва.

33. Приш да те удрит!

34. Пусто и шутро да остани! Женска клетва.

35. Рисјанин да не сум ако те лажам!

36. Ровјата да го ровјоса, да на дно вземи да го втерат!

37. Чумата да ја удри. Женска клетва.

38. Што туку вика, да би попои на главата му викале, да би! (Tsepenkov, 1972, ss. 291-293).

5. Makedon Halk Dilindeki Bedduaların Türkçe Çevirisi

Önemli derlemeci Marko Tsepenkov'un derlediği bedduaların, Makedon dilinden Türk diline çevirisi aşağıda verilmiştir.

Beddualar:

1. Hay kurtlar yesin onu bir dört yol ağzında!
2. Hay kuşlar yesin onu!
3. Hay görünmez olsun!
4. Hay tuttuğu yer görülmesin! Erkek bedduası.
5. Ak denizi de kara denizi de deneyesin, hayır ve bereket görmeyesin! Anne bedduası.
6. Sel ve veba vursun onu, yerle bir olsun, yok olsun!
7. Pavulla otlasın kazlar ve kartallar! Erkek bedduası.
8. Sana yalan söylüyorsam iki gözüm (önüme) aksın!

[2] Такви бели камења има околу Прилеп.

9. Sana yalan söylüyorsam iki gözüm patlasın!

10. Şeytanın gözleri olmasın!

Bir kadın başka bir kadından bir şey istediği ve o kadın da vermek istemediği zaman yemin eder: 'Olup da vermezsem gözlerim olmasın;' fakat isteyen kadın, karşı tarafta olup da vermediğini bildiği zaman ona şöyle der: 'Şeytanın gözleri olmasın!'

11. Yalan söylüyorsam kör olayım! Kadın bedduası.

12. Allah aşkına, Meryem Ana aşkına, pek saygıdeğerin (Meryem Ana) aşkına.

13. Allah aşkına, ekmek aşkına, anne ve baba aşkına, erkek kardeşler aşkına!

14. Başım üstüne yemin ederim, yarına kadar öleyim, annen üzerine yemin ederim!

15. En sevdiğinin üstüne yemin et, eşiğinden geçenlerin ve Allah'ın sana verdikleri üstüne yemin et!

16. Sana yalan söylüyorsam, beni toprak kabul etmesin. Kadın bedduası.

17. Bak sen beceriksiz ve lanetliye (bayan için), nasıl da ağzını eğritiyor bana, kıçına dönsün, öyle olsun!

18. Annene böyle sözler söyleyeceğine dilini ısırman yeğdir evlât!

19. Annene böyle konuştuğun için dilin tutulsun oğul, şimşek çarpsın seni ki dilin yansın! Anne bedduası.

20. Siyah yanık yarası tam kalbinden vursun seni evlât ve parça parça ayırsın seni! Anne bedduası.

Yanık yara: Türk dilinden, Makedon diline 'yanikarata' olarak geçmiştir. Kaynakçada açıklaması da: "İnsanın bilincini kaybettiren, hızlı ölmesine sebep olan mosmor yara" olarak verilmiştir.

21. Söz dinlemediğin zaman taşlar ve kütükler kafana düşsün evlât! Anne bedduası.

22. Kellerin kafasındaki saç kadar evinde hayır göresin!

23. Davuldaki toz kadar hayır göresin oğul!

24. Hayır dualı anne bedduası: Kızım, kızım, beni dinlemediğin için çarpılmayasın, bana bu kadar çok yaptığın için hayır göresin! Yapma kızım, beddua ettirme kendine,

o ağızla konuşma ki dilin tutulmasın; haydi lânet vurmasın sana, öyle olmasın! Haydi yaşlandığında gümüş kaşıklarla kaşıklayasın!

25. Şimşekler çarpsın ve iki parçaya bölsün seni!

26. Sus, Allah ödetsin sana! Anne bedduası.

27. Sus, sesin olmasın; öyle de olsun! Anne bedduası.

28. Baba bedduaları: Bana ciyakladığın için kurşun vurmasın seni bre evlât, kafan çarpılmasın, öyle olsun! Lânet olasın evlât, hayır ve bereket görmeyesin; ikiyi bire koyamayasın; iki gözün çıksın; kurumuş söğüte asasın kendini; Yahudi olasın; Çingene olasın; kafanı şiddetli çarpasın; toz ve küle dönüşesin; el kapısında ekmek yiyesin; senden köpekler bile yemesin; davulla kartallar otlatasın ve doymayasın; çıplak kıç ile sürüklenesin; davulda ne kadar toz varsa o kadar hayır göresin!

29. Kartallar ve kargalar yesin seni! Anne bedduası.

30. Kartallar, kargalar ve kuşlar bir dört yol ağzında parçalasınlar seni!

31. Orman ve beyaz taşlar[3] yolunu tutasın! Pirlepe (Prilep) bedduası.

32. Semerinde horoz ötmüş.

Meglene'li (Meglene[4] köyünden olanın) bedduası.

33. Kanser vursun seni!

34. Kimsesiz (terkedilmiş) ve gariban kalsın! Kadın bedduası.

35. Sana yalan söylüyorsam Hristiyan olmayayım!

36. Şimşek vurup, yer yutsun onu!

37. Lânet vursun onu. ("Onu" sözcüğünün feminen hâli söz konusudur, bayana söylenmiştir). Kadın bedduası.

38. Bağırdığı için papazlar başına bağırsınlar, öyle olsun!

[3] Öyle beyaz taşlar Pirlepe (Prilep) şehrinin civarında vardır. Ç. N. Makedonya'nın güneyinde yer alan ve Manastır yakınlarında bulunan orta büyüklükte bir şehirdir. Taşlar büyük ve bembeyazdır.

[4] Ç. N. Manastır (Bitola) şehrine bağlı ve adını bulunduğu dağdan alan bir Makedon köyü.

6. Makedon Halk Dilinde Kullanılan Beddualardaki Türkçe Sözcükler

Türkçeden Makedoncaya beddualar yoluyla girmiş sözcükler alfabetik sıra ile aşağıda listelenmiştir. Sözcükler öncelikle Makedon dilinde kullanıldıkları şekilde, ardından günümüz Türkçe karşılıkları verilmiştir.

Air: Hayır sözcüğünün Makedon diline uyarlanmış biçimidir.

Beriket: Bereket. Daha eski metinlerde beriket, günümüzde ise 'biriket' olarak da kullanılmaktadır.

Kurşum: Kurşun.

Yanikarata: Yanık yarası: İnsanın bilincini kaybettiren, hızlı ölmesine sebep olan mor yaradır. Bir sıfat tamlaması olan söz öbeğinin Makedoncaya tek bir sözcük olarak geçtiği açıkça görülmektedir. İlk üç sözcüğün günümüzde de kullanımı yaygınken yanık yarası sözcüğü kullanımdan düşmüştür.

7. İnceleme

Makedon beddualarının yapısal incelemesinde; toplamda 38 bedduanın 34'ü olduğu gibi derlenmiş (1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 21., 22., 23., 25., 26., 27., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36., 37. ve 38. numaralı beddualar); kalan 4'ü (10., 20., 24. ve 28. numaralı beddualar) ise açıklamalı olarak derlenmiştir.

Olduğu gibi derlenen, tek cümlelik beddualaların oranı %89,47 iken açıklamalı olarak, hikâyesi ile derlenen beddualaların miktarı da %10,52'dir.

Makedon beddualarının konusal incelemesinde tespit edilebilenler, Akalın'ın öne sürdüğü düşünceden uzak değildir. "Kutsal kitaplardaki dünya görüşü, o dinsel inanca bağlı ulusların oluşturduğu kültür çevrelerinde ortak yaşama politikasıdır. Alkış ve kargışlar bir tür Tanrıya seslenme edebiyatı olduğu için, Tanrı-cennet cehennem-suç-ceza-sevap-günah-iyi-kötü anlayışı, o dinsel kültür çevresinin belirlediği değer ve biçimdedir. Alkış ve kargışlar bu değerlere paralel yönler kazanırlar. Böylece Tevrat ve İncil Hristiyan dünyası için, Kur'ân-ı Kerim İslâm ülkeleri için" (1990, s. 61) önemli dinsel temeldir.

Dinî temalı beddualaların (12., 13., 15., 26., 35. ve 38. numaralarda) toplamda 6 adettir ve bu oran da %15,78'ya tekabül etmektedir.

Allah ismi (12., 13., 15. ve 26. numaralı beddualarda) 4 defa geçmektedir. Meryem Ana'nın ismi (12. numarada) ve Papaz sözcüğü (38. numarada) de birer defa anılmaktadır. Toplamı %15,78'dir.

Anne beddualaı (5., 13., 14., 18., 19., 20., 21., 24., 26., 27. ve 29. numaralarda) toplam 11 adet olarak yer almaktadır. Bu oran %28,94'dir.

Baba beddualaı (28. numarada) 1 adet olarak yer almakla birlikte, beddua oldukça uzun ve kapsamlıdır. Tamamının içinde %2,63 olarak çıkmaktadır. Derlemecinin baba beddualarını bir arada derlemiş ve literatüre de bu şekilde geçmiş olma olasılığı yüksektir. Fakat kullanımda tüm paragrafın sıra ile söylendiği anlamına gelmez.

Kadın bedduası ise (11., 16., 34. ve 37. numaralarda) 4 adet; yüzdelik oran, %10,52 olarak çıkmaktadır. Erkek bedduası ise (4. ve 7. numaralarda) 2 adettir ve %5,26 oranındadır.

Hastalık ve doğal afetler ile ilgili beddualar (6., 8., 9., 11., 19., 20., 21., 25., 27., 28., 30., 31., 33. ve 36. numaralarda) 14 tane olduğu görülmüştür. Çıkan oran ise %36,84'tür.

Hayvan motifli beddualar (1., 2., 7., 29., 30. ve 32. numaralarda) toplamda 6 adet ve %15,78'dir.

Yer isimli beddualar da (31. ve 32. numaralarda) 2 tane olarak kaydedilmiş, oran olarak da %5,26'dır.

Yukarıdaki incelemeye göre toplamda yedi adet konusal sınıflandırma ortaya çıkmıştır.

Hastalık ve doğal afetler en yüksek oran ile %36,84, anne bedduası da %28,94 ile en çok çıkanlar sırasını takip etmektedir. En düşük oran baba bedduasında görülürken (bir beddua) aynı zamanda en uzun beddualardan biridir. Aslında paragraf birçok bedduanın birleşiminden oluşmaktadır. Muhtemel ki derlemeci tümünü bir paragrafta derlemeyi uygun görmüştür.

Diğer bir inceleme biçimi de beddualarda geçen yer ve özel isimlerin, sıfatların ve benzerinin ayıklanıp, ortaya çıkartılmasıdır. Alttaki tabloda 8 ayrı grupta sınıflandırılmış olarak sunulmuştur.

Tablo 1: Makedon atasözlerinde geçen ögelerin sınıflandırılması

Yer isimleri	*Hayvan isimleri*	*Hastalıklar*	*Doğal âfetler*	*Çalgı âletleri*	*Yiyecekler*	*Ölüm*	*Milliyet*
Pirlepe (Prilep) (şehir), Meglene (köy).	Kurt, kuş, kaz, kartal, karga, horoz.	Veba, körlük dil tutulması, dil yanması, yanık yarası, kafanın şiddetle çarpılması, sağırlık, hayvan parçalaması, kanser, şimşek çarpması.	Sel, taşların ve ağaçların kafaya düşmesi, şimşek, yer yutması.	Davul.	Ekmek.	Ölüm, intihar.	Musevi olasın, Çingene olasın.

Marko Tsepenkov'un derlediği toplam 38 Makedon bedduasının sadece 6 tanesinde (5., 20., 22., 23., 24. ve 28. numaralı beddualar) Türkçe sözcüklerin geçtiği tespit edilmiştir.

İlk üçü sözcük, sonuncusu da söz öbeği olmak üzere toplamda 38 adet Makedon bedduasının ancak 4 adet Türkçe ifadeye rastlanmıştır. Türkçe kökenli sözcükler bir üstteki "Makedon Halk Dilinde Kullanılan Beddualardaki Türkçe Sözcükler" bölümünde alfabetik olarak verilmiştir.

Marko Tsepenkov tarafından derlenmiş Makedon beddualarında Türkçeden geçen sözcük oranı %10,52 diğer bir ifade ile ~ %11 olarak da gösterilebilir. Başka bir ifadeyle Türkçe sözcükler bağlamında, çıkan oran 1/10 olarak tespit edilmiştir.

8. Sonuç

Makedon halk dilinde kullanılan hayır dualar ve iyi dilekler (Mehmetoğlu, 2015: 101) çalışmasının sonuçlarına göre, Makedon hayır dualarında Türkçe sözcükler: 22 adet Makedon hayır duasının (alkışların) 13'ünde Türkçe elementler (sözcük, kalıp

ifade, kültürel öge) tespit edilmiştir. Bunlardan 9 tanesi sözcük, 4 tanesi de söz öbeğidir. Toplamda yüzdelik oran olarak %59 ile ~ %60'a karşılık gelmektedir. Diğer bir deyişle hayır dualardaki oran 6/10 iken, beddualardaki oran ise sadece 1/10 (%10) olarak çıkmıştır. Hayır dualardaki Türkçe sözcük oranı yüksek olmakla birlikte, beddualardaki Türkçe sözcüklerin oranı bu sonuca kıyasla oldukça düşük kalmaktadır. Sonuç olarak Türk dilinden Makedon diline ve özellikle de beddualara girmiş sözcükler, önemli kültürel kavramlardır. Bu sözcüklerin 3/4'ü günümüzde hâlâ kullanılmaktadır. Bu konudaki en güçlü tespitimiz sözcük sayısından ziyade sözcüklerin hâlen kullanılıyor olmasıdır. Sözü edilen sözcüklerin Makedonca karşılıkları yoktur.

Makedonlar, yaygın inanç olarak Hristiyan teolojisine bağlı Ortodoksluğu kabul ettiklerinden, çalışmanın başlangıcında Eski Grekçe sözcüklerin yaygın beklentisi içerisindeydik. Ancak şaşırtıcı bir şekilde yabancı kökenli sözcükler olarak sadece taşıyıcı dil Türkçeden geçenler tespit edilmiştir. Genel anlamda Makedon beddualarında, Türkçe oranı düşük olsa da yabancı dil olarak bir tek Türkçenin etkisinin olduğu tespiti de önem taşıyan diğer bir noktadır. Günümüzde Makedonya'dan göç eden göçmenlerin, Makedon beddualarının bir kısmını Türkçeye çevirerek kullandıkları gözlemlenmiştir.

Kaynaklar

Akalın, L. S. (1990). Türk dilek sözlerinden alkışlar kargışlar. Kültür Bakanlığı.

Cilâcı, O. (1994). Dua. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (c: 9, s. 529). İstanbul: Diyanet Vakfı.

Çağrıcı, M. (1992). Beddua. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (c: 5, s. 297). İstanbul: Diyanet Vakfı.

Kalafat, Y. ve Bayatlı, N. Y. (2011). Türk kültürlü halklarda alkışlar-kargışlar. Berikan.

Mehmetoğlu, F. 2015. Makedon halk dilinde kullanılan hayır dualar ve iyi dilekler. III Uluslararası Balkan Tarihi ve Balkanlar'da Türk Dili Araştırmaları Sempozyumu, Bükreş-Romanya, 22-26 Nisan 2015, s. 89-102.

Tsepenkov, M. (1972). Poslovitsi pogovorki: gatanki, kletvi i blagoslovi. Kniga osma. Skopye: Makedonska Kniga.

Sözlükler:

Develliоğlu, F. (2001). Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lûgat. Ankara: Aydın.

Halk edebiyatı terimleri sözlüğü (2007). (yay. haz.) Baba, M. O. İstanbul: Heyamola Yayınları.

Pravopis na Makedonskiot literaturen yazik, (2007). (urednik): Dimitrovski, T. Skopye: Prosvetno Delo.

Reçnik na makedonskiot yazik: so srpskohırvatski tolkuvanya, (1994). (urednik): Koneski, B. Skoyje: Detska Radost.

Elektronik Kaynaklar:

ULR-1: Türk Dil Kurumu Sözlükleri <www.tdk.gov.tr>

ULR-2: Digitalen reçnik na makedonskiot yazik <http://drmj.eu>

FİNANS: Bu çalışmanın yürütülmesinde herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI: Yazar, bu çalışmayı etkileyebilecek finansal çıkarlar veya kişisel ilişkiler olmadığını beyan eder.

YAZAR KATKILARI: Yazar, makalenin tümünü katkılarıyla oluşturmuştur.

ETİK ONAY BEYANI: Bu çalışmada Yerel Etik Kurul Onayına gerek duyulmamıştır. Yazar, bu üründe derginin Yapay Zekâ politikasına uymayı taahhüt etmiştir.

VERİ KULLANILABİLİRLİK BEYANI: Bu çalışmada kullanılan verilere yazardan talep üzerine erişilebilir.

FINANCE: No financial support was received for the conduct of this study.

CONFLICT OF INTEREST STATEMENT: The author declare that there are no financial interests or personal relationships that may influence this study.

AUTHOR CONTRIBUTIONS: The author has contributed to the manuscript in its entirety.

ETHICAL APPROVAL STATEMENT: Local Ethics Committee Approval was not required for this study. The author has committed to complying with the journal's Artificial Intelligence policy in this product.

DATA AVAILABILITY STATEMENT: The data used in this study are available upon request from the author.

Bu eser Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
(This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License)